

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vliv ozbrojených konfliktů v období bakumacu na pád šógunátu a revoluci Meidži

Influence of armed conflicts during bakumatsu period on the fall of the shogunate and Meiji
Restoration

Olomouc 2020, Janek Panoch

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod dohledem vedoucí diplomové práce a uvedl jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis:

Anotace

Jméno autora:	Janek Panoch
Jméno vedoucí práce:	Mgr. Sylva Martinásková, Ph.D.
Název práce:	Vliv ozbrojených konfliktů v období bakumacu na pád šógunátu a revoluci Meidži
Název fakulty, katedry:	Filozofická fakulta, Katedra asijských studií
Počet stran:	40
Počet znaků včetně mezer:	76 041
Počet titulů použité literatury:	23
Klíčová slova:	Bakumacu, Tokugawa, Sacuma, Čóšú, Meidži, Sakamoto Rjóma, Saččo, Bakufu, Šiši

Cílem práce je zjistit, jak ozbrojené konflikty, probíhající ve vrcholném období feudálního Japonska, ovlivnily průběh pádu šógunátu Tokugawa a cestu k restauraci císařské moci Meidži. V první části práce je popsán historický kontext a situace v Japonsku během vlády šógunátu Tokugawa. V druhé části je věnován prostor důležitým aliancím a Sakamotovi Rjómovi, který sehrál úlohu vyjednávače. V poslední části práce jsou představeny významné konflikty, které měly vliv na průběh pádu šógunátu, a jsou probrány jejich následky.

Summary

The aim of this thesis is to find out how the armed conflicts during late feudal period in Japan impacted the fall of the Tokugawa shogunate and the Meiji Restoration. In the first part of this work, historical context and situation in Japan during the rule of Tokugawa shogunate are described. The second part focuses on important alliances and the mediator Sakamoto Ryōma. In the last part of this work, significant conflicts that had an impact on the fall of the shogunate are presented and their effects are discussed.

Key words: Bakumatsu, Tokugawa, Satsuma, Chōshū, Meiji, Sakamoto Ryōma, Satchō, Bakufu, Shishi

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své práce Mgr. Sylvě Martináskové, Ph.D., za ochotu, cenné rady a trpělivost při vedení mé práce.

Obsah

Úvod.....	7
1. Uvedení do historického kontextu	9
1.1 Rozkvět Japonska v 17. a 18. století.....	9
1.2 Rozpad tokugawského systému	10
1.3 Začátek konce	13
2. Císařští lojalisté a přívrženci rodu Tokugawa.....	16
2.1 Sonnó džói a muži vyššího poslání.....	16
2.2 Sakamoto Rjóma a přátelé	18
2.3 Kóbu Gattai.....	21
2.4 Saččo dómei.....	22
3. Konflikty.....	25
3.1 Hostinec Teradaja	25
3.2 Ikedaja.....	27
3.3 Incident u brány Hamaguri a první trestné tažení proti Čóšú	28
3.4 Druhé trestné tažení proti Čóšú.....	31
3.5 Restaurace císařské moci a bitva u Toby a Fušimi	32
Závěr	36
Seznam použité literatury:	38

Ediční poznámka

V práci byla k přepisu japonských jmen a pojmů použita česká transkripce. Výjimkou jsou bibliografické údaje anglicky psaných pramenů. Všechny japonské pojmy jsou vyznačeny kurzívou.

Japonská jména jsou zapisována podle japonského standardu, tedy v pořadí příjmení – jméno. Při prvním výskytu jména je v závorce uveden japonský ekvivalent ve znacích a v případě pojmů ještě český překlad.

Překlady cizojazyčných textů jsou dílem autora práce, není-li uvedeno jinak.

Citace a zápis bibliografických údajů jsou uvedeny dle citační normy ČSN ISO 690.

Úvod

Druhá polovina 19. století znamenala pro Japonsko období změn. Šógunát Tokugawa, jehož více než 250letá vláda uvedla Japonsko do krize, výrazně zeslábl a byl donucen opustit svou politiku izolace země. Nátlak zahraničních mocností, stejně jako nátlak jednotlivých knížectví nespokojených s šógunátem, vrcholil mezi roky 1853 a 1868. Toto období je známo jako *bakumacu* (幕末 – konec šógunátu). V těchto patnácti letech proběhlo mnoho bojů mezi šógunátem a těmi, kteří chtěli vrátit moc do rukou císaře. Ta byla roku 1868 obnovena díky revoluci Meidži, při níž byl šógunát Tokugawa svržen. Tím byla nastolena nová vláda a původně feudální Japonsko se začalo měnit v moderní industrializovaný stát.

Cesta k revoluci ale pro Japonsko nebyla jednoduchá a znamenala spoustu politických machinací, stejně jako ozbrojených konfliktů, které nakonec vyústily v občanskou válku Bošin, jež završila revoluci Meidži. Největší zásluhy v boji proti šógunátu během *bakumacu* jsou připisovány především knížectvím Sacuma a Čóšú. Ta vytvořila spojení, které se ukázalo být klíčové pro svržení šógunátu, přestože by k této alianci nedošlo bez vnějších vlivů, ve kterých hráli podstatnou roli například Sakamoto Rjóma (坂本龍馬) či Nakaoka Šintaró (中岡慎太郎). Nicméně konflikty, které toto období provázely, jednotu mezi knížectvími ani pád šógunátu zprvu nenaznačovaly.

Cílem této práce je zjistit, jak konflikty v období *bakumacu* ovlivnily průběh tohoto období a posléze revoluci Meidži. Budu se hlouběji věnovat konfliktům, které v tomto období změnilly historii Japonska a připravily ho na cestu k nové vládě. V práci, rozdělené do tří částí, nejprve nastíním situaci, v jaké se Japonsko v 19. století nacházelo, a představím některé politické aliance, které se zasloužily o vytvoření sjednocené opozice vůči šógunátu Tokugawa. Následně uvedu některé důležité konflikty, kterým se chci věnovat a zjistit, jak ovlivnily průběh pádu šógunátu. Práce končí posledním konfliktem započatým v době vyhlášení císařského ediktu, ve kterém císař zrušil šógunát. Samotná restaurace císařské moci a vytvoření nové vlády je již mimo rámec této práce.

V první kapitole se zaměřím na historii Japonska v období tokugawského šógunátu. Popíši, jakým směrem se ubírala vláda šógunátu a prohlubující se krizi, která Japonsko sužovala. Nakonec přiblížím okolnosti, které přinutily Japonsko otevřít některé přístavy obchodům se zahraničím, čímž započalo konečné období vlády šógunátu – *bakumacu*.

Druhá kapitola je věnována ideologiím a aliancím, které formovaly tok událostí a konfliktů během *bakumacu*, stejně jako Sakamotovi Rjómovi, *róninovi* (浪人 – samuraj bez

lenního pána) z knížectví Tosa, který v boji šógunátu sehrál významnou roli. Ideologie *sonnó džói* (尊皇攘夷) inspirovala mnohé k hlubšímu uznání císařského rodu a jeho práva na vládu v Japonsku. Muži ovlivnění touto ideologií pak stáli v centru hnutí bojujícího za obnovu císařské vlády a vyhnání cizinců z Japonska, které se postupem času změnilo v opozici vůči šógunátu.

Ve třetí a poslední kapitole představím důležité konflikty mezi silami šógunátu a jeho opozice. Prostor bude věnován především těm, které dle mého názoru měly zásadní dopad na vývoj dalších událostí, ať již svým výsledkem zapříčinily další boje nebo podnítily vznik aliancí či protišógunátní nálady. V závěru práce pak z důsledků těchto konfliktů vyvodím, jak byly důležité pro svržení šógunátu a nastolení císařské vlády.

1. Uvedení do historického kontextu

Japonsko se v druhé polovině 15. století ocitlo v takzvaném *sengoku džidai* (戦国時代 – období válčících knížectví), během kterého bylo roztrženo na mnoho malých, navzájem soupeřících, území. Centralizaci moci podle feudálního vzoru a ukončení válek na konci 16. století měli na svědomí tři velcí sjednotitelé Japonska – Oda Nobunaga (織田信長), Tojotomi Hidejoši (豊臣秀吉) a Tokugawa Iejasu (徳川家康). Poslední z nich, Tokugawa Iejasu, zvítězil 21. října 1600 v bitvě u Sekigahary nad svými nepřáteli a upevnil svoji již tak silnou pozici, kterou jako kníže s panstvím s velkým výnosem a řadou věrných vazalů měl. Přestože titul *seii-taišógun*¹ (征夷大將軍 – velitel expedičních vojsk proti barbarům) od císaře získal až roku 1603, od vítězné bitvy o něm lze mluvit jako o *de facto* vládcu, neboť nezůstala žádná dostatečně silná opozice, která by se silnému Tokugawovi dokázala postavit.

1.1 Rozkvět Japonska v 17. a 18. století

Po ustanovení tokugawského šógunátu² vzal rod Tokugawů vládu nad Japonskem pevně do svých rukou. Oficiálním vládcem byl stále císař, avšak jak tomu bylo i za předchozích šógunátů, skutečnou moc měli šógunové. Tokugawové se snažili zajistit stabilitu země a její hospodářský růst. To se jim do značné míry dařilo, obzvláště v počátcích tokugawského období. Implementací starověkého čínského pojednání o společnosti *šinókovášó*³ (士農工商 – systém společnosti čtyř vrstev) ustanovili jasnou sociální hierarchii a zajistili určitou stabilitu. V té době stoupla míra gramotnosti i mezi chudší vrstvou obyvatel ve městech, výrazně se rozvinul vnitřní obchod a kultura byla v prudkém rozkvětu. Tyto změny byly možné především díky téměř 100 let trvajícím míru od bitvy u Sekigahary. Popularitě se těšila poezie, divadlo, *ukijoe*⁴ (浮世絵 – obrazy plynoucího světa) a další formy zábavy. Časovým úsekem reprezentujícím tento hospodářský a kulturní rozmach za vlády Tokugawů byla éra zvaná *Genroku*⁵ (元禄).

¹ Častěji uváděno ve známější zkrácované podobě šógun.

² 1603–1868, Těž nazýván Tokugawa *bakufu* (幕府 – vláda vojenské šlechty) či jen *bakufu*.

³ Společenské vrstvy, rozdělení společnosti postavené na čínském modelu; sestupně *ši* – samurajové, *nó* – rolníci, *kó* – řemeslníci, *šó* – obchodníci. Mezi vrstvou samurajů a ostatními vrstvami byla hranice přísně dodržována, ostatní pak měly spíše volné rozdělení a řemeslníky a obchodníky lze též hromadně označit jako měšťanstvo (*čónin*). (REISCHAUER, Edwin O. a CRAIG, Albert M. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2001. str. 89).

⁴ Jednalo se o obrázky tištěné pomocí vyřezávaných dřevěných destiček. Nejčastěji vyobrazovaly hrdiny, krásné ženy, herce divadla kabuki či krajiny.

⁵ Mezi roky 1688–1704.

1.2 Rozpad tokugawského systému

Tokugawský šógunát byl pro japonský stát na první pohled stabilním a hospodářsky silným obdobím. Nicméně pozvolna začalo docházet k úpadku a krizi rozvoje Japonska, především pak politického a ekonomického systému.⁶ Tento úpadek byl nejvíce znatelný u dvou, pro šógunát stěžejních, společenských vrstev – rolnictva a samurajstva. I přes jasný hospodářský růst bylo pro rolnictvo, podobně jako dříve, toto období obtížným. To se projevovalo například častými hladomory či mnoha po změnách volajícími peticemi, které rolníci podávali úřadům. Rolníci ekonomicky strádali, přestože stáli na druhém stupni systému *šinókóšó* hned za samuraji. Odváděli část vypěstované rýže jako daň, přičemž výše daní byla určována správou jednotlivých autonomních knížectví, tudíž nebyla v celé zemi jednotná.⁷ Samurajové v tomto období relativního míru⁸ ztratili hlavní náplň své dosavadní práce jakožto bojovníci⁹, a ne všichni se dokázali začlenit do nové společnosti. Bylo mnoho takových, kteří se zadlužovali či přicházeli o své majetky. Důvodem jejich strádání bylo kromě jiného i nucené přesídlování knížat do jiných knížectví na příkaz šógunátu či systém *sankin kótai*¹⁰ (参勤交代 – střídavá služba). Zánikem rodu jejich pánů se samurajové stávali *roniny* (浪人 – samuraj bez lenního pána) a tudíž přišli o svou mzdu, která pro mnohé byl jediný způsob obživy.

Vládnoucí třída se snažila dodržovat systém morálních postojů a hodnot, který byl základem života v 16. a na začátku 17. století. Úředníci šógunátního aparátu žili v přesvědčení, že systém, který vytvořili jejich předchůdci, je správný a je třeba se k němu i v současnosti vrátit. Ceněnými hodnotami systému byly především pevná hierarchie, střídmost, přísnost mravů a naturální hospodářství.¹¹ Přestože tvořil základ v období vzniku tokugawského šógunátu, pro stále se rozvíjející okolní svět i vnitřní politiku Japonska byla realizace snahy o návrat k tomuto systému postupem času čím dál více nemožná. Šógunát se často snažil prosazovat zemědělství na úkor jiných odvětví a tím zajišťovat zdroje příjmů, čímž se ekonomická situace neustále zhoršovala.

⁶ REISCHAUER, Edwin O. a CRAIG, Albert M. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny, 2001. str. 113.

⁷ REISCHAUER a CRAIG. *Dějiny Japonska*. str. 86.

⁸ Přibližně 1630–1853.

⁹ Současně klesala bojeschopnost, jen někteří nadále cvičili bojová umění v *dódžó*.

¹⁰ Systém vyžadoval, aby knížata trávila každý druhý rok v Edu, správním středisku šógunátu. V době, kdy pobývala v domovských knížectvích, pak v rezidencích v Edu pobývali jejich dědici a manželky. Tím si šógunát zajišťoval určitou věrnost knížat a kvůli množství prostředků, které knížata musela na přesun vynaložit, též značně snižoval jejich šanci na vzpouru.

¹¹ VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Svoboda, 1986. Členská knižnice (Svoboda). Str. 285.

Někteří si zhoršující situaci uvědomovali a snažili se na ni adekvátně reagovat. Často šlo o vysoce postavené dvořany, kteří získali klíčovou pozici ve vládě, či samotné šóguny. Situace se ale přes mnohé reformy, devalvace měny a jiná nařízení nezlepšovala. Ani reformy *Kjóhó*¹² (享保の改革), které implementoval osmý šógun Tokugawa Jošimune (徳川吉宗) během své téměř třicetileté vlády¹³, nedokázaly tuto krizi zvrátit. Jošimune se pokoušel zklidnit situaci ve společnosti a více naslouchat lidu.¹⁴ Dále nařídil obchodníkům sdružovat se do registrovaných cechů. Ve snaze o rozvoj země podporoval čínská a holandská studia a povolil dovoz západních knih přeložených do čínštiny.¹⁵ Jeho snaha napravit chod země ve výsledku ale neuspěla především proto, že upřednostňoval naturální zemědělství na úkor dalších hospodářských odvětví. Nepostavil se tak reálnému problému, což prohloubilo úpadek hospodářství, jak tomu bylo i za jeho předchůdců. Většina reforem v krizových situacích tokugawského šógunátu byla totiž mířena na bezprostřední problém, namísto jeho příčiny. Řešení byla tudíž často krátkodobá a reformy neudržitelné.¹⁶

Podobného výsledku dosáhly i o skoro století později reformy *Tempó*¹⁷ (天保の改革), které zavedl Mizuno Tadakuni¹⁸ (水野忠邦), sloužící jako hlavní člen rady *ródžú* (老中 – rada starších). Mizuno se pokusil stabilizovat finanční situaci Japonska. Za účelem snížení cen potravin rozpustil velké obchodnické cechy, které vznikly za Jošimuneho reforem. Ty určovaly cenu na trzích, která naopak rozpuštěním cechů vzrostla. Vyháněl rolníky z měst zpět na venkov a vydal edikt, který udával, že lidé mají žít střídavě a skromně. Těmito kroky si zneprátelil nejen prostý lid, ale zároveň i mnoho knížat, kterým pro jeho pokusy zvýšit příjem šógunátu ubývalo jejich vlastních příjmů. Posledním Mizunoovým plánem bylo získat půdu v okolí Ósaky a Eda pod správu šógunátu. Proti tomu se již knížata ostře postavila, především

¹² Podle éry *Kjóhó* 1716–1736.

¹³ Vládl v letech 1716–1745.

¹⁴ Proto například zavedl tzv. krabici na návrhy *mejasubako* (目安箱), kterou začala ve svých domovinách zřizovat i knížata.

¹⁵ JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2002. str. 238.

¹⁶ REISCHAUER a CRAIG. *Dějiny Japonska*. str. 115.

¹⁷ Provedeny během éry *Tempó* 1839–1844.

¹⁸ Ve funkci od roku 1839 do roku 1845, kdy byl z funkce odvolán a poslán do vyhnanství.

pak dědičná knížata (譜代大名 – *fudai daimjó*)¹⁹ a *hatamoto*²⁰ (旗本 – praporečníci), kterých se tento příkaz týkal, a Mizuno byl z funkce odvolán.²¹

Na druhou stranu jednotlivá knížata ve svých panstvích reformy šógunátního aparátu prováděla po svém. Často na reformy reagovala nebo se uchylovala k vlastním odvážným reformám ve snaze zachránit svá knížectví z ekonomických nesnází, kterým čelila, jako tomu bylo například v knížectví Tosa.²² Některá knížectví pak velké reformy vojenské vlády předběhla. Jak píše Reischauer a Craig²³, s radikálními reformami, které výrazně ekonomicky posílily region, začalo například knížectví Sacuma již roku 1830 a knížectví Čošú roku 1838.

Narůstající krize ve městech dala vzniknout sérii nepokojů a od roku 1732 postupně sílila nespokojenost rolníků, až vyústila v bouři téměř revolučního charakteru v roce 1837 v Ósace.²⁴ Tehdy, přestože bylo ozbrojené povstání během jednoho dne potlačeno, šlo již o organizované spojení rolníků s městskou chudinou, za kterým stál samurajský úředník Óšio Heihačiró (大塩平八郎). Katalyzátorem pro toto dění bylo především nečinné přihlížení městských úředníků k tomu, jak šógunát a privilegovaní obchodníci zadržují rýži ve skladech v dobách hladomoru. Poté vzniklo v návaznosti na Óšiovu bouři mnoho dalších po celé zemi. Rostoucí počet nepokojů byl pro šógunát jasným varováním. Přestože neměly za následek samotný pád feudalismu, výrazně přispěly k urychlení úpadku systému a uspíšily cestu k potřebným novým řešením.²⁵

Japonsko se během období Tokugawa uzavřelo téměř všem zahraničním kontaktům²⁶. Touto politikou japonská vláda zakázala mezinárodní obchod, až na několik výjimek²⁷. Uzavření bylo z počátku pro šógunát důležité především z hlediska udržení pevné vlády, kterou v očích šógunátu ohrožovaly vlivy západních zemí. Zejména obchod se Španěly a Portugalci přinášel do Japonska kromě zboží i misionáři horlivě šířenou křesťanskou víru, a to se

¹⁹ Dědičná knížata, někdy nazývaná vnitřní, byla knížata z rodů, které stály na straně Tokugawa při bitvě u Sekigahary. Naproti tomu *tozama daimjó* (外様), nazývaná vnější knížata, byla z rodů, které při bitvě stály proti rodu Tokugawa.

²⁰ *Hatamoto* byli přímými vazaly šógunátu a měli právo na audienci u šóguna.

²¹ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 254.

²² JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1961. str. 44.

²³ REISCHAUER a CRAIG. str. 130.

²⁴ Tamtéž, str. 117.

²⁵ VASILJEVOVÁ. *Dějiny Japonska*. str. 296.

²⁶ Tzv. období *sakoku* (鎖国 – země v řetězech, izolace země).

²⁷ Například přístav v Nagasaki, kde obchodovali s holandskými a čínskými obchodníky, nebo ostrov Cušima, kde probíhal obchod s Koreou.

Tokugawům nelíbilo.²⁸ Na přelomu 18. a 19. století se snažily s Japonskem navázat obchodní vztahy i další západní země, avšak neúspěšně. Japonsko si pevně stálo za politikou izolace, přestože ohledně otázky jejího ukončení či pokračování existovaly různé názory. Ti, kteří byli pro otevření Japonska zahraničním mocnostem, zastávali názor, že není možné nadále vzdorovat jejich požadavkům, a vnímali navázání vztahů jako pozitivní. Na druhou stranu ti, kteří byli proti otevření Japonska, zastánci hesla *džói* (攘夷 – vyhnání barbarů), argumentovali, že by vztahy se zahraničím byly pro ekonomiku Japonska nepříznivé a narušily by společenské mravy.²⁹ Účinek tak mělo až rozhodnutí Spojených států otevřít Japonsko zahraničnímu obchodu i při nutnosti použití síly. Po několika neúspěšných pokusech o navázání vztahů³⁰ s Japonci byla nakonec roku 1853 Spojenými státy vyslána delegace v čele s komodorem Matthewem C. Perrym, která nakonec uspěla v diplomatických jednáních, a v březnu roku 1854 byla mezi Spojenými státy a Japonskem podepsána smlouva „o míru a přátelství“, též zvaná Kanagawská smlouva. Tím se začalo Japonsko otevírat zahraničním stykům.³¹ Perryho výprava pro Japonsko ale neznamenala pouze otevření přístavů, rovněž uvedla do pohybu vnitřní politiku. Před podepsáním smlouvy se Abe Masahiro (阿部正弘), který nahradil Mizuna jako hlavní člen rady *ródžú*, dotázal na názor velké části vlivných knížat po celé zemi a informoval i císařský dvůr, což nebylo v té době běžné. Po tomto kroku bylo na šógunát nahlíženo jako na slabý a nerozhodný. Jak ale píše Jansen³², vnitřní politika Japonska se otevřela, což byla oblast, která byla dlouho uzavřena podobně, jako japonské přístavy.

1.3 Začátek konce

Období, které bývá nazýváno *bakumacu*³³ (幕末 – konec šógunátu) začalo vyjednáváním o otevření Japonska roku 1853 vedeným Spojenými státy a skončilo svržením tokugawského šógunátu roku 1868.³⁴ Revoluce Meidži³⁵ byla dovršena, když byla definitivně poražena zbývající vojska hlásající lojalitu bývalému šógunovi Tokugawovi Jošinobuovi (徳

²⁸ TOTMAN, Conrad. From Sakoku to Kaikoku. The Transformation of Foreign-Policy Attitudes, 1853–1868. *Monumenta Nipponica* [online]. Sophia University, 1980, Vol. 35, No. 1, 1–19 [cit. 19. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2384397>. str. 5.

²⁹ TOTMAN. str. 2.

³⁰ První americká loď ke břehům Japonska připlula již roku 1791. Podobně jako několik následujících byla odehnána. Neuspěly ani americkou vládou vyslané oficiální mise roku 1846 a 1849.

³¹ REISCHAUER a CRAIG. str. 120–123.

³² JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 280.

³³ Jedná se o konečné období tokugawského šógunátu, posledního ze tří šógunátů v japonských dějinách.

³⁴ REISCHAUER a CRAIG. str. 123.

³⁵ Navrácení moci do rukou císaře, též známé jako Restaurace císařské moci či Restaurace Meidži.

川慶喜), který však již v roce 1867 oficiálně předal moc do rukou císaře a krátce na to, na začátku roku 1868, z funkce odstoupil.³⁶

Otevření přístavů cizincům roku 1853 se nezamlouvalo velkému množství knížat a ta se začala silněji ozývat proti rozhodnutím, která šógunátní vláda činila. Představitelé *bakufu* se snažili knížata uklidnit a upevnit svou vládu, avšak i mezi skupinami uvnitř šógunátu panovaly rozpory. Ty násilně urovnal až Ii Naosuke (井伊直弼), který byl v dubnu 1858 dosazen do funkce *tairó*³⁷ (大老 – vrchní starší), podepsal smlouvu s delegátem Spojených států Townsendem Harrisem a následně pod tlakem přinutil císařský dvůr tento krok oficiálně schválit.³⁸

Ii dále vyřešil následnický spor šógunátu.³⁹ Následníkem, a krátce na to, od srpna roku 1858, i úřadujícím šógunem, se stal mladý Jošitomi⁴⁰ (慶福) namísto zkušenějšího Hitocubašiho Jošinobua⁴¹ (一橋慶喜). Jošinobu byl podporován proreformní částí uvnitř šógunátu, což se Iimu nelíbilo.⁴² Iiho strategie se setkala s velkou nespokojeností a vznikla silná procísařská nálada, avšak Ii ve svém počínání neustával a rozhodl se potrestat ty, kteří se stavěli proti jeho rozhodnutím a šógunátu. Mocná knížata i dvořané vystupující proti jeho jednání byla uvržena do domácího vězení, mnoho kjótských úředníků bylo zbaveno svých funkcí, do kterých byli okamžitě dosazeni Iiho následovníci. Nižší postavení funkcionáři byli vypátráni a uvězněni, někteří dokonce popraveni.⁴³ Později byl tento proces známý jako čistky éry Ansei⁴⁴. Jak ale Jansen⁴⁵ zmiňuje, Iiho triumf byl krátkodobý. Ii Naosuke byl zavražděn při atentátu u brány Sakurada edského hradu začátkem jara roku 1860. Tento atentát provedli radikální samurajové z provincie Mito⁴⁶, kteří, přestože byli vazaly šógunátu, se stavěli do

³⁶ HILLSBOROUGH, Romulus. *Šinsengumi. Šógunovy poslední samurajské jednotky*. Praha: FIGHTERS PUBLICATIONS, 2011. Str. 127.

³⁷ Funkce, která byla zpravidla obsazována při výjimečných či krizových situacích. *Tairó* byl předseda rady starších.

³⁸ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 285.

³⁹ JANSEN, Marius B. The Meiji Restoration in JANSEN, Marius B. *The Cambridge history of Japan Vol.5*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 0-521-22356-3. str. 317.

⁴⁰ Po nástupu do funkce šóguna si změnil jméno na Iemoči.

⁴¹ Později přijal zpět rodové jméno Tokugawa a vlastní jméno Jošinobu, když se roku 1866 stal posledním tokugawským šógunem. Předtím býval znám i jako Keiki, což se píše stejnými znaky, pouze se jinak čte.

⁴² REISCHAUER a CRAIG. str. 129.

⁴³ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 285.

⁴⁴ Podle éry Ansei (安政, 1854–1860), znamenající “vláda míru“.

⁴⁵ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 295.

⁴⁶ Provincie, ze které pocházel Hitocubaši Jošinobu, syn Tokugawy Nariakiho, který stál v opozici vůči Iimu.

opozice vůči rozhodnutí, které vláda s Iim v čele učinila v odpovědi na požadavky Perryho a Harrise.⁴⁷

⁴⁷ Perry při diplomatických jednáních požadoval mimo jiné otevření dvou přístavů pro americké lodě, přestože v té době ještě ne pro přímý obchod. Mezi požadavky Harrise již například bylo otevření dalších přístavů k obchodu mezi Japonskem a Spojenými státy či povolení k usídlení amerických obchodníků. (JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 277).

2. Císařští lojalisté a přívrženci rodu Tokugawa

V 60. letech 19. století se změnil život pro mnohé Japonce, především pak mladé muže. Ti cítili narůstající napětí způsobené rozepřemi mezi administrativou šógunátu a císařským dvorem, eskalující přítomností zahraničních mocností. Mnoho z těchto mladých mužů se rozhodlo konat tak, jak se jim samotným zdálo nejlepší, nehledě na své pány – knížata – a jejich politiku či rozkazy. Následující roky daly vzniknout mnoha spojenectvím, či kooperacím mezi samuraji z různých knížectví, což v tokugawském období nebylo příliš běžné.⁴⁸ Zároveň začalo období politických vražd, násilí v tehdejší hlavní město Japonska – Kjótu a také soubojů mezi tábory císařských lojalistů a příznivců rodu Tokugawa podporující stávající režim *bakufu*.⁴⁹ Tyto skupiny nebyly nutně sjednoceny, svých cílů se snažily dosáhnout různými způsoby a někteří své názory a ideologie postupem času změnili. Přestože někteří dokonce zastávali názory mírně odlišné od ideologie výše uvedené frakce, do které zdánlivě patřili (např. Kacu Kaišú – viz 2.2 Sakamoto a přátelé), budeme pro zjednodušení a lepší přehled používat názvy císařští lojalisté a přívrženci rodu Tokugawa, aby bylo zřejmé, na které straně konfliktů stáli.

2.1 Sonnó džói a muži vyššího poslání

Ideologie učení *kokugaku* (国学 – národní věda), které vzniklo a následně se rozšiřovalo v období Tokugawa, hlásala odklon od čínských vlivů a zabývala se studiem japonských klasických děl a otázkou japonského národa a císařského rodu. Přestože stále ještě byl oficiální ideologií neokonfucianismus, císařský dvůr v konečném období tokugawského šógunátu podporoval učení *kokugaku*, zdůrazňující důležitost a nadřazenost císařského rodu, kterou šógunát po dvě a půl století účinně zastiňoval.

Zastánci této ideologie nebyli spokojeni především s šógunátem a jeho činností. Jejich volání po změně se značně rozšířilo, obzvláště mezi mladými muži. Toto myšlení dalo vzniknout hnutí a ideologii *sonnó džói* (尊皇攘夷 – úcta k císaři, vyhnat barbary), která převažovala především u těch, kteří byli nakloněni návratu moci do rukou císaře. Na formování této ideologie mělo nemalý podíl *mitogaku* (水戸学 – učení Mito),⁵⁰ které v různé míře

⁴⁸ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 94.

⁴⁹ JANSEN. *The making of modern Japan*. str. 295.

⁵⁰ KIM Min-kyu. Sonnō Jōi: The Leaps in Logic in the Modern Japanese Political Scene. *Sungkyun Journal of East Asian Studies* [online]. Sungkyunkwan University, The Academy of East Asian Studies. 2003. Vol. 3, No. 1, 209–237. [cit. 10. 4. 2020]. Str. 212. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/Sonn%C3%B4-%C3%B4i%3A-The-Leaps-in-Logic-in-the-Modern-Scene-Min-kyu/41d9bec1c1b01a34badd84e79b2d0d51c0eb25e3>

ovlivnilo množství intelektuálů, již se pak stali důležitými osobami v nadcházejícím desetiletí. Mezi nimi jsou například Jošida Šóin (吉田松陰), který vyučoval řadu osobností, které po revoluci Meidži utvářely vládu, nebo Aizawa Seišisai (会沢正志齋),⁵¹ jehož spis *Šinron* (新論 – Nová teze) ovlivnil formování samotné ideologie *sonnó džói*.⁵² Císař Kómei, který byl znám svým xenofobním pohledem na svět, se s myšlenkou *džói* ztotožňoval a díky oslabení vlivu šógunátu kvůli narůstající krizi se snažil více zapojovat do politického dění v posledních letech tokugawského období.

Roku 1863 se mladý šógun Iemoči vydal do Kjóta navštívit císařský dvůr, což bylo poprvé od návštěvy šóguna Iemicua roku 1634. Touto návštěvou chtěl Iemoči upevnit svou moc a uctít císaře, ale většina knížat pohlížela na výpravu jako na zoufalý krok od slábnoucího šógunátu. Slábnoucího vlivu šógunátu využil císař ještě před návštěvou šóguna v Kjótu, když roku 1863 vydal edikt *džói čokumei* (攘夷勅命), který nařizoval všem knížectvím bojovat s cizinci silou a vyhnat je z Japonska. Velmi radikální postoj vůči cizincům při plnění ediktu zaujalo například knížectví Čóšú, čímž si získalo oblibu císařského dvora a post ochránce císařského paláce.

V této době již vliv a počet císařských lojalistů v Kjótu rychle stoupal. Tím se Kjóto stalo nejen centrem politického dění, ale zároveň shromaždištěm pro extrémistické mladé *roniny*, pocházející především z knížectví Čóšú, Sacuma a Tosa.⁵³ Tito muži, radikální stoupenci ideologie *sonnó džói*, se nazývali *šiši* (志士 – muži vyššího poslání). Jako *šiši* nebyli označováni pouze přívrženci císaře, ale někdy i stoupenci rodu Tokugawa a podporovatelé *bakufu*, kteří byli ovlivněni učením *mitogaku* a sdíleli myšlenku *sonnó džói*.⁵⁴ Nicméně termín *šiši* je primárně používán pro vlastenecky orientované, často radikální muže. Fraleigh⁵⁵ termínem *šiši* označuje jak učence, tak muže šířící chaos a násilí po celé zemi ve snaze vyhnat cizince a oslabit vliv šógunátu, zatímco Jansen⁵⁶ poukazuje na to, že šlo především o nízc

⁵¹ KOSCHMANN, J. Victor. *The Mito Ideology: Discourse, Reform, and Insurrection in Late Tokugawa Japan, 1790–1864*. Berkeley: University of California Press. 1987. str. 3.

⁵² KIM Min-kyu. *Sonnó Jōi: The Leaps in Logic in the Modern Japanese Political Scene*. *Sungkyun Journal of East Asian Studies* [online]. [cit. 10. 4. 2020]. str. 215.

⁵³ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 130.

⁵⁴ KOSCHMANN. str. 3.

⁵⁵ FRALEIGH, Matthew. *Songs of the Righteous Spirit: Men of High Purpose and Their Chinese Poetry in Modern Japan*. *Harvard Journal of Asiatic Studies* [online]. Brandeis University. 2009, Vol. 69, No. 1, 109–171. [cit. 10. 4. 2020]. str. 109. DOI: 10.1353/jas.0.0004

⁵⁶ JANSEN. *The Meiji Restoration* in JANSEN. *The Cambridge history of Japan Vol.5*. str. 320.

postavené muže, kteří pro nedostatek informovanosti o politické situaci upřednostňovali použití svých mečů.

Šiši působili jako jednotlivci i v organizovaných skupinách se stejným cílem, nicméně oficiálně nebyli podporováni žádným knížetem či knížectvím. Během jejich pobytu v Kjótu přespávali v hostincích, či byli tajně ukrýváni v rezidencích některých knížectví. Svým působením v ulicích hlavního města brzy rozšířili strach a paniku. Podařilo se jim zastrašit nejen dvořany, ale i běžný lid do takové míry, že po nějakou dobu účinně ovládali Kjóto.⁵⁷ Aby šógun tuto situaci uklidnil, jmenoval roku 1862 Macudairu Katamoriho (松平容保) z knížectví Aizu do funkce *Kjóto šugošoku* (京都守護職 – vojenský správce v Kjótu). Ten vytvořil dva policejní sbory, *mimawarigumi* (見回組 – strážné jednotky) a *šinsengumi* (新選組 – nově vybrané jednotky), které měly za úkol hlídkovat v ulicích Kjóta a silou zakročit proti aktivitám šiši⁵⁸ (viz 3.2 Ikedaja). Působení těchto sborů ale situaci naopak zhoršilo a Kjóto se v době jejich aktivity stalo nebezpečným.⁵⁹

2.2 Sakamoto Rjóma a přátelé

Sakamoto Rjóma (坂本龍馬) byl jedním z mnoha mladých samurajů, kteří nebyli spokojeni se situací v zemi. Podobně jako další byl ovlivněn ideologií *sonnó džóí* a podílel se na svržení šógunátu. Nicméně jeho činy a zásluhy jej oddělovaly od ostatních a brzy se stal známým jménem jak pro císařské loajalisty, tak přívržence rodu Tokugawa.

Sakamoto se narodil roku 1835 v knížectví Tosa do rodiny Sakamoto z klanu Saitani. Jeho rodina spadala do vrstvy nižších samurajů s hodností *góši* (郷士 – venkovský samuraj), ale díky prosperujícímu podnikání v oblasti výroby sake a látek měli dostatek financí i přes nízký důchod.⁶⁰ Sakamoto v mládí studoval šerm, ve kterém projevil nadání a brzy se stal jedním z nejlepších žáků. Dál se pilně věnoval šermu, až roku 1853 odcestoval do Eda, kde pokračoval ve výcviku ve škole *Čiba dódžó* (千葉道場).⁶¹

V Edu byl pak Sakamoto svědkem příjezdu černých lodí komodora Perryho, což ovlivnilo jeho smýšlení a vyvolalo v něm, podobně jako v mnoha Japoncích v té době,

⁵⁷ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 131.

⁵⁸ Tamtéž. str. 138.

⁵⁹ JANSEN. The Meiji Restoration in JANSEN. *The Cambridge history of Japan Vol.5*. str. 332.

⁶⁰ Sakamoto Ryōma: The Samurai Who Dreamed of a Modern Japan. *Nippon.com* [online]. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.nippon.com/en/views/b07203/sakamoto-ryoma-the-samurai-who-dreamed-of-a-modern-japan.html>

⁶¹ Sakamoto Ryōma: The Samurai Who Dreamed of a Modern Japan. *Nippon.com* [online]. [cit. 6. 4. 2020].

xenofobní pocity. Sakamoto byl po návratu do Tosy roku 1854 často v kontaktu se svým dlouhodobým přítelem Takečim Hanpeitou⁶² (武智半平太), který byl velmi nakloněn myšlenkám *sonnó džóí*, se kterými seznamoval i Sakamota.

Roku 1861 vstoupil Sakamoto do Takečeho hnutí *Tosa kinnótó* (土佐勤王党), které bylo založeno právě na základě ideologie *sonnó džóí*. Hnutí bylo velmi radikální a podnikalo atentáty na prominentní členy *bakufu*. Časem se Sakamotovy názory začaly lišit od silně radikálních názorů Takečeho a zároveň nebyl spokojený s Takečeho zaměřením pouze na reformování Tosy a nezájmem o národní otázku. Když se Sakamotovi nepodařilo Takečeho odradit od atentátu na reformátora knížectví Jošidu Tójóa (吉田東洋), opustil roku 1862 jak hnutí, tak Tosu, což v té době bylo bez souhlasu zakázáno.⁶³ Po odchodu z knížectví se podílel na plánování atentátu na Kacua Kaišúa (勝海舟), modernizátora šógunátního námořnictva, který podle Sakamota stál v cestě ideologii *sonnó džóí*.⁶⁴

Sakamoto se s Kacuem setkal, a přestože byl podle svých slov odhodlán ho zabít, „ať již řekne cokoliv“⁶⁵, po vyslechnutí Kacua se cítil zahanben svými předsudky a zaslepeností. Sakamoto pochopil, že Kacu jedná v zájmu země a není nakloněn požadavkům západních mocností. Kacu dále argumentoval, že otevření Japonska západním zemím skýtá možnost se od nich učit a využít jejich pokročilých technologií, aby mohlo Japonsko vybudovat silné námořnictvo. Sakamoto byl vizí o budoucnosti Japonska natolik přesvědčen, že se stal Kacuovým žákem a začal s ním spolupracovat.⁶⁶

Kacu Kaišú, přestože byl pouze nižšího samurajského původu, dosáhl vysoké pozice v šógunátním aparátu. V mládí v Nagasaki studoval námořní vědy a jako nadějnému žáku se mu dostalo dostatečné podpory při studiu. Po studiu se stal expertem v otázce námořnictva a obrany pobřeží a byla mu udělena oficiální pozice v šógunátním aparátu. Roku 1859 se jako kapitán lodi účastnil oficiální mise do Spojených států za účelem ratifikace Harrisovy smlouvy. Tam si uvědomil, že systém japonské vlády zaostává a je třeba jej změnit. Takový názor a rady, co je nutné změnit, se po návratu do Japonska nesetkaly u vlády s úspěchem.⁶⁷ Kacu byl otevřený vůči modernizaci, kterou zahraniční mocnosti přinášely, a proto byl pro mnoho

⁶² Známý též jako Takeči Zuizan.

⁶³ Sakamoto Ryoma. *Samurai Archives* [online]. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z: https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Sakamoto_Ryoma

⁶⁴ PEREZ, Louis G. *Japan at war: an encyclopedia*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2013. ISBN 978-159884-741-3. str. 335.

⁶⁵ Cit. in JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 164.

⁶⁶ Sakamoto Ryōma: The Samurai Who Dreamed of a Modern Japan. *Nippon.com* [online]. [cit. 6. 4. 2020].

⁶⁷ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 158.

radikálních následovníků *sonnó džoi* velkou překážkou. Po návratu ze Spojených států Kacu dále studoval námořní vědy, od roku 1862 zastupoval námořnictvo v šógunátní radě a roku 1864 mu byla udělena pozice *gunkan bugjó* (軍艦奉行 – velitel námořnictva). Avšak i přes jeho pozici byl vůči šógunátu poměrně kritický a nebál se tyto názory dávat najevo.⁶⁸

V roce 1863 Kacu založil námořní akademii v Kóbe, kde Sakamoto působil. Sakamoto v Kacuových službách do nové námořní akademie verboval *róniny* a setkával se s vlivnými muži. Je možné, že právě během spolupráce s Kacuem se doslechl a začal vážněji uvažovat o možnosti mírového předání moci z rukou šóguna do rukou císaře.⁶⁹

Jelikož byla většina mužů v námořní akademii rekrutována z řad *šiši*, šógunát začal podezřívat Kacua, že napomáhá radikálům z Čóšú a ukrývá je v akademii. Po incidentu u brány Hamaguri roku 1864 (viz 3.3 Incident u brány Hamaguri a první trestné tažení proti Čóšú) byla Kacuova akademie uzavřena a Kacu byl ze své funkce odvolán. Sakamoto prostřednictvím Kacua a prostřednictvím vztahů, které během svého působení v Kacuových službách navázal, získal azyl v Sacumě.⁷⁰ V Nagasaki založil obchodní společnost *Kamejama šačú* (亀山社中), později přejmenovanou na *Kaientai* (海援隊), ve které působil společně s dalšími *róniny* z námořní akademie. Skrze tuto společnost Sakamoto v letech 1865–1867 nakupoval moderní zbraně od západních zemí, které dodával do Čóšú a Sacumy, či zajišťoval přepravu zásob pro sacumské jednotky.⁷¹

Dalším Sakamotovým společníkem byl Nakaoka Šintaró (中岡慎太郎), který stejně jako Sakamoto byl samurajem z knížectví Tosa. Narodil se jako nejstarší syn náčelníka vesnice⁷². Nakaoka byl velmi oddaný svému knížectví, čehož si všiml kníže Tosy Jamauči Jódó (山内容堂), který Nakaoku později zaměstnal jako *mecukeho* (目付 – policejní inspektor).⁷³ Byl členem hnutí *Tosa kinnótó*, ze kterého odešel roku 1863 poté, co proběhl atentát na Tójóa a hnutí bylo Jódóem vyšetřováno.

Nakaoka utekl do Čóšú, kde se aktivně zapojoval do aktivit císařských lojalistů. Podílel se na plánování převratů v Kjótu a účastnil se boje u císařského paláce (viz 3.3 Incident u brány Hamaguri a první trestné tažení proti Čóšú) na straně jednotek Čóšú.⁷⁴ Jako nestranný

⁶⁸ RAVINA, Mark. *The last samurai: the life and battles of Saigō Takamori*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. ISBN 0-471-08970-2. str. 118.

⁶⁹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 168.

⁷⁰ JANSEN. The Meiji Restoration in JANSEN. *The Cambridge history of Japan Vol.5*. str. 305.

⁷¹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 217.

⁷² Japonsky *šója* (庄屋) patřili do nižší vrstvy samurajů, podobně jako *góši*.

⁷³ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 196.

⁷⁴ Tamtéž. str. 199.

vyjednávač byl Nakaoka v Čóšú, stejně jako Sakamoto v Sacumě, důležitý pro zprostředkování spolupráce těchto dvou knížectví.⁷⁵ Nakaokovy kontakty se ukázaly jako prospěšné již během vyjednávání podmínek kapitulace Čóšú během prvního trestného tažení.

Sakamoto a Nakaoka, dva samurajové nízkého postavení a uprchlíci z knížectví Tosa, sehráli v boji proti šógunátu a restauraci císařské moci velkou roli. Jejich nestranné postavení a kontakty mezi vlivnými osobami umožnily zástupcům Sacumy a Čóšú navázat vztahy a dospět ke spolupráci (viz 2.4 *Saččó dómei*).

2.3 Kóbu Gattai

Politická jednota císařského dvora a tokugawské vlády (známá pod heslem *kóbu gattai*, 公武合体), přestože je více teorií než realitou, měla své podporovatele v řadách přívrženců rodu Tokugawa i císařských loajalistů. Ideou bylo sjednocení dvou mocenských center s cílem posílit Japonsko ve světle hrozby útoku západních mocností.

Mezi prvními, kdo projevíli snahu o sjednocení, bylo knížectví Čóšú. Nagai Uta (長井 雅楽), vysoce postavený samuraj ve správě knížectví Čóšú, roku 1860 prezentoval svému knížeti Mórиму Takačikovi (毛利 敬親) plán, ve kterém hájil otevření země a navrhoval spolupráci mezi dvory. Ten Nagaie poslal vyjednávat do Kjóta a Eda a následně se k němu i přidal, avšak útok radikálních *šiši* na tehdejšího člena rady *ródžú* Andóa Nobumasu, který byl pro myšlenku *kóbu gattai*, učinil těmto snahám rychlý konec.⁷⁶ Radikálové i konzervativci v knížectví Čóšú stáli v opozici vůči Nagaiovým návrhům a podíl radikálů z Čóšú na útoku na Andóa, který po útoku z funkce odstoupil, znemožnil další vyjednávání u císařského dvora.

Mnohem úspěšnějším se ukázal být sacumský regent Šimazu Hisamicu⁷⁷ (島津久光), který roku 1862 cestoval do Kjóta, aby představil svou vizi *kóbu gattai*, jež byla pro císařský dvůr přínosnější, než původní vize Nagaie, která se klonila více k podpoře šógunátu. Hisamicu, který do Kjóta vyrazil s početnou posádkou, byl vroucně vítán radikálními *šiši*, kteří se v té době sdružovali v hostinci Teradaja (寺田屋) a mylně si mysleli, že jde podpořit právě jejich plány (viz 3.1 Teradaja). Hisamicu ale nesdílel radikální názory, sám byl velmi konzervativní, a kromě varování kjótského dvora nakonec sám plánování puče v hostinci Teradaja překazil.

⁷⁵ RAVINA, Mark. *The last samurai: the life and battles of Saigō Takamori*. str. 126.

⁷⁶ CRAIG, Albert M. *Chōshū in the Meiji restoration*. Lanham, Lexington Books, 2000. ISBN 0739101935. str. 171.

⁷⁷ Hisamicu byl regentem pro svého nezletilého syna Tadajošiho, který byl zvolen jako pán Sacumy.

Hisamicu se po úspěchu v Kjótu vydal společně s dvořanem Óharou Šigetomim (大原重徳) do Eda předat návrh tokugawské administrativě. V návrhu prezentoval tři stěžejní body, které po šógunátu požadoval. Hisamicu a císařský dvůr požadovali, aby:

- šógun konzultoval postup v národní politice s císařským dvorem v Kjótu,
- knížata tozama dostala větší možnost podílet se na politice,
- Macudaira Šungaku (松平春嶽) a Hitocubaši Jošinobu byli dosazeni do pozic ve vládě, jakožto muži šógunátního aparátu, kterým ostatní knížata důvěřovala.⁷⁸

Mise Óhara-Šimazu v Edu narazila na neochotu a zdráhání tokugawské vlády podmínky přijmout, avšak po určitém nátlaku je přijala a udělila oběma mužům posty ve vládě. Hitocubaši Jošinobu byl jmenován do funkce *kókennin* (後見人 – regent šóguna) a Macudaira Šungaku přijal post *seidži sósai* (政治総裁 – vrchní politický poradce).⁷⁹

Nicméně roku 1864 již ze zamýšlené aliance *kóbu gattai* nezbývalo mnoho. Hitocubaši Jošinobu získal politickou moc a stal se nepřítelem samotného Šimazua Hisamicuho. Knížecí elita, jež se měla společně podílet na politice se nedokázala dohodnout a císařský dvůr, kterému se měly knížata i šógunát zodpovídat byl chaotickou změtí nekompetentních úředníků, kteří nerozuměli moderní politice. Dalším důvodem rozpadu aliance byl narůstající neklid v zemi zejména díky radikálním *šiši*, kteří byli ovlivněni ideologií *sonnó džóí*. Tím se myšlenka *kóbu gattai* dostala do pozadí, až postupně úplně vyhasla naděje na sjednocení dvorů.⁸⁰

2.4 Saččo dómei

Ke spojení měla knížectví Sacuma a Čóšú během 60. let díky obchodním dohodám několikrát nakročeno, avšak vzájemná nedůvěra a konflikty pokaždé znemožnily uzavřít definitivní spojení. Obě knížectví se navzájem viděla jako rivalové a v kontextu síly a výnosu knížectví tomu tak opravdu bylo. Nicméně v obou knížectvích byla z historie zakotvena nenávisť vůči rodu Tokugawa, a tudíž šógunátnímu režimu, která je spojovala.

V druhé polovině 60. let začali zástupci Sacumy a Čóšú opět vyjednávat o potencionálním spojení, avšak neúspěšně. Nedůvěra mezi oběma stranami přetrvávala

⁷⁸ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 128.

⁷⁹ RAVINA. str. 93.

⁸⁰ Tamtéž. str. 110.

i přes obnovení obchodu prostřednictvím Sakamota Rjómy (viz 2.2 Sakamoto Rjóma a přátelé), díky kterému Čóšú skrze Sacumu nakupovalo moderní zbraně a Sacuma získávala zásoby rýže pro své jednotky.⁸¹ Jednání se dočkala úspěchu až ve chvíli, kdy probíhaly přípravy na druhé trestné tažení proti Čóšú (viz 3.4 Druhé trestné tažení proti Čóšú).

Zástupci knížectví se v lednu 1866 dohodli na jednoduché spolupráci, avšak ani po této dohodě neprobíhala další jednání v přátelském duchu.⁸² Nedůvěru mezi Sacumou a Čóšú pomohli utiřit Sakamoto a Nakaoka, kteří nabádali obě strany k navázání užší spolupráce.⁸³ Nakaoka vyjednával za Čóšú se Saigóem Takamorim (西郷隆盛), samurajem ze Sacumy, který vedl Sacumu v cestě k restauraci císařské moci. Sakamoto vyjednával za Sacumu s Kidem Kóinem (木戸 こういん), samurajem z Čóšú, který během *bakumacu* vystoupal do vlivných pozic a stal se důležitým při vyjednávání o alianci Sacumy a Čóšú.⁸⁴ Kido v březnu 1866 cestoval do Kjóta, aby vedl diplomatické jednání se Saigóem. Nicméně jejich vyjednávání se stále nikam neposouvala, neboť přetrvávala nedůvěra, která byla v posledních letech prohloubena několika vzájemnými konflikty. Do jednání se vložil Sakamoto, který byl nestranným prostředníkem a mohl bez větších obtíží vyjednávat s oběma stranami, aniž by ho to cokoliv stálo. Sakamoto zdůraznil důležitost spolupráce a hned druhý den poté, co se vložil do jednání, byla uzavřena šestibodová dohoda mezi Sacumou a Čóšú.⁸⁵ Body dohody, kterými oficiálně vznikla *Saččó dómei* (薩長同盟 – aliance Sacumy a Čóšú) zněly takto:

- *Sacuma zasáhne v případě, že vypukne válka mezi bakufu a Čóšú. Sacuma v takovém případě posílí své jednotky v Kjótu o 2000 mužů a jednotky v Ósace o 1000 mužů a konflikt finančně podpoří.*
- *V případě vítězství Čóšú, Sacuma využije vlivu u dvora, aby pomohla Čóšú znovu získat přízeň dvora.*
- *V případě, že Čóšú prohraje, bude se dál bránit po dobu šesti měsíců až jednoho roku. Sacuma mezitím udělá vše, co bude v jejích silách, aby Čóšú pomohla.*
- *V případě, že se bakufu stáhne bez boje, Sacuma udělá vše pro to, aby pomohla Čóšú získat přízeň dvora.*
- *V případě, že se Hitocubaši, Aizu, Kuwana či jiné knížectví věrné bakufu pokusí Sacumu zbavit postu ochránce císařského dvora, Sacuma se zapojí do vojenského konfliktu.*

⁸¹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 217.

⁸² RAVINA. str. 127.

⁸³ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 218.

⁸⁴ Saigó a Kido jsou společně s Ókubem známi jako *Tři hrdinové Restaurace Meidži*.

⁸⁵ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 220.

- *Sacuma a Čóšú se zavazují k budoucí spolupráci. Po znovuzískání přízně dvora pro Čóšú obě knížectví podniknou vše, co bude v jejich silách pro dobro císaře a využijí všechnu sílu a vliv, kterými disponují, aby navrátila moc do rukou císaře.*⁸⁶

Touto dohodou vznikla první aliance mezi knížectvími během období Tokugawa, která ohrožovala samotnou existenci *bakufu*. Decentralizovaná vláda šógunátu, která podporovala soupeření jednotlivých knížectví, se hroutila. Aliance s původně obranným významem se brzy stala silou, která se rozhodla svrhnout upadající šógunát. Saigó, po dohodě s Čóšú, začal silněji pociťovat nepřítelství vůči šógunátu a po schůzce s britským vyslancem Harrym Parkesem⁸⁷ byl přesvědčen, že šógunát, který zahanbuje Japonsko v zahraničí, musí být svržen.⁸⁸

Vznik *Saččó dómei* by se neobešel bez přičinění Sakamota a Nakaoky, dvou samurajů z Tosy, jejichž cílem bylo sjednocení Japonska pod vládou císaře. Jak bylo řečeno výše, při vyjednávání panovala vzájemná nedůvěra. Nepřítelství vůči šógunátu sice obě knížectví spojovalo, ale přesto k překonání této nedůvěry nestačilo. Bez zapojení neutrálních prostředníků by spojení nejspíše nevzniklo, což by mohlo změnit i průběh druhého tažení proti Čóšú (viz 3.4 Druhé trestné tažení proti Čóšú). Odmítnutí vlivné Sacumy připojit se k tažení inspirovalo i další knížata k nečinnosti a Čóšú tak dokázalo vyjít z konfliktu vítězně. Rozdrcení Čóšú, centra protišógunátního hnutí, by bylo velkým vítězstvím pro šógunát, který by poté mohl obnovit svou suverenitu s pomocí Jošinobuových reforem. Sakamoto i Nakaoka pomohli spojení navázat a dále se zaměřili na přesvědčení zástupců knížectví Tosa, aby se k této alianci připojili.⁸⁹

⁸⁶ *Kagoshima ken shi*, vol.3, str. 410–417. Cit In: JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 220–221.

⁸⁷ Britská vláda měla se Sacumou dobré vztahy a již dříve naznačovala zájem podpořit protišógunátní hnutí. (RAVINA. str. 131).

⁸⁸ RAVINA. str. 132.

⁸⁹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 222.

3. Konflikty

V posledních letech vlády šógunátu došlo k mnoha bojům, pokusům o převrat a novým spojenectvím. Po atentátu na Iiho Naosukeho v březnu 1860 se násilí stupňovalo a obě strany konfliktu – tedy císařští lojalisté a přívrženci rodu Tokugawa – se snažily získat nadvládu a odstranit své nepřátele. Právě atentát u brány Sakurada edského hradu odstartoval sérii politických vražd a převratů, které měly vliv na průběh závěrečného období tokugawského šógunátu, stejně jako i na revoluci Meidži.

3.1 Hostinec Teradaja

Hostinec Teradaja (寺田屋), situovaný na jižní periferii Kjóta v oblasti Fušimi, ve které se zároveň nacházela rezidence sacumského knížete, se v průběhu *bakumacu* stal dějištěm dvou důležitých událostí, které ovlivnily průběh posledních let období tokugawského šógunátu. Tento hostinec nedaleko hlavního města proslul jako shromaždiště pro mladé *roniny* loajální císaři a myšlenke *sonnó džóí*.⁹⁰

Během utlumení politického dění, které následovalo po atentátu na Iiho Naosukeho, se radikální *šiši* nadále scházeli na periferiích Kjóta.⁹¹ Plánovali další kroky, které podniknou, aby navrátili vládu do rukou císaře a vyhnali nežádoucí barbary. Dalším výrazným činem byl pokus o vraždu Andóa Nobumasy, který nastoupil do úřadu po Iim. V té době se Čóšú snažilo prosadit svou verzi *kóbu gattai*, jenže atentát na Andóa byl činem především radikálů z Čóšú, a tak bylo jednání Čóšú zdiskreditováno (viz 2.4 *Kóbu gattai*). Když se svým plánem na *kóbu gattai* přišel Šimazu Hisamicu ze Sacumy, radikální *šiši* v Kjótu zrovna plánovali přepadnout a silou získat nadvládu nad císařským palácem.

Hisamicu vyrazil 14. dubna 1862 do Kjóta přednést svůj návrh o *kóbu gattai*, který byl – oproti návrhu Nagaie z Čóšú – více zaměřen na boj s cizinci a jejich vyhnání. Na svou cestu se vydal s velkou posádkou, čítající přes tisíc jednotek. Jelikož většina radikálních *šiši* plánující útok na císařský palác byla ze Sacumy, ze zprávy o průvodu Hisamicua se radovali. Mylně se domnívali, že početný doprovod Hisamicua jsou posily pro jejich plánovaný útok a setkali se v hostinci Teradaja, aby tento plán dále projednali. Když se ale o útoku dozvěděl samotný Hisamicu, který s radikály nesympatizoval, rozhodl se zakročit.⁹² 21. dubna vyslal několik svých samurajů, aby tyto plány přerušili. Samurajové měli nařídenu zadržet *roniny* a odvést je

⁹⁰ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 227.

⁹¹ Teradaya. *Samurai Archives* [online]. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Teradaya>

⁹² JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 128.

do sacumské rezidence v Kjótu. Ti, kteří by se nepodvolili nařízení jejich pána měli být ztrestáni mečem. V hostinci opravdu došlo ke krátkému souboji mezi *šiši* a samuraji Hisamicua, avšak po dalším přesvědčování se rebelující *šiši* vzdali. Potlačením navíc Hisamicu plnil císařský edikt, který volal po uklidnění situace *róninů* v hlavním městě, čímž dal jasně najevo své stanovisko jako loajální podporovatel císaře.⁹³

Útok na císařský palác byl tedy zmařen ještě ve fázi plánování. Samotný útok by nepochybně přinesl pro Sacumu problémy a záminku pro šógunát, aby knížectví, jež se pro něj stávalo čím dál větší hrozbou, potrestal. Další události, které ovlivnily vývoj v konečné fázi tokugawského šógunátu, by se pak jistě odvíjely výrazně jinak. Například klika Sacuma-Aizu, která v jednu chvíli v Kjótu dominovala jak na politické, tak vojenské frontě, by pravděpodobně nevznikla, pokud by se Sacuma v důsledku útoku dostala do špatné pozice. V takovém případě je diskutabilní i vznik aliance Sacuma-Čošú, která nakonec svrhla šógunát.

Druhým významným incidentem v hostinci byl únik Sakamota Rjómy a jeho přítele Mijošiho Šinzóa (三吉慎蔵) před šógunátní hlídkou v lednu 1866. Častými střety policejních oddílů *bakufu* a *róninů* byla situace v Kjótu vyostřena. V tu dobu policejní jednotky pátraly po *róninech* a neváhaly neúprosně zakročit proti podezřelým. Po úspěšném jednání, které dalo vzniknout alianci *Saččó dómei*, se Sakamoto vrátil z Kjóta do hostince Teradaja, kde na něj čekal Mijoši. V tu dobu byly policejní jednotky *bakufu* upozorněny na přítomnost významného císařského lojalisty. Přestože policejní jednotky nevěděly, o koho se jedná, vyslaly do hostince hlídku za účelem jeho zadržení.⁹⁴ Nic netušíce a připraveni jít spát byli Sakamoto a Mijoši varováni služebnou⁹⁵ v hostinci, že nepřítel vtrhl do hostince. Oba se narychlo oblékli, ozbrojili a čelili převaze nepřátel. Sakamoto proti meči a kopími ozbrojeným útočníkům bojoval pomocí svého meče a revolveru, o kterém v dopise svému příteli Kidovi Kóinovi napsal, že mu zachránil život.⁹⁶ Možná i díky tomu se po krátkém souboji podařilo zraněnému Sakamotovi a Mijošimu z hostince uniknout a ukrýt v nedalekém skladu. Mijoši poté dorazil do sacumské rezidence, která se nacházela poblíž, a přivedl pomoc pro Sakamota.⁹⁷ Oba muži unikli smrti a Sakamoto i poté, přestože již byla aliance mezi Sacumou a Čošú vyjednána, sehrál významnou roli v boji proti šógunátu a při utváření nové vlády. Pomocí své společnosti *Kaientai* zajišťoval zbraně pro boj proti šógunátu a vypracoval osmibodový plán, který se stal

⁹³ Teradaya. *Samurai Archives* [online]. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: <https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Teradaya>

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Služebná známá jako Rjó či Orjó, kterou si po incidentu Sakamoto vzal za ženu.

⁹⁶ *Sakamoto monjo*, str. 241. Cit in: JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 231.

⁹⁷ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 230.

základem pro dokument předložený šógunovi knížetem Tosa Jamaučim Jódóem, na jehož základě šógun abdikoval (viz 3.5 Restaurace císařské moci a bitva u Toby a Fušimi). Přestože se v té době již *bakufu* blížilo z mnoha dalších důvodů svému konci, Sakamotův podíl je neméně důležitý a pokud by byl v tu dobu v hostinci zabit, je možné, že by se šógunát udržel u moci o něco déle.

3.2 Ikedaja

Macudaira Katamori, který byl roku 1862 jmenován do funkce Vojenského správce v Kjótu, se rozhodl řešit problémy s *róniny* v hlavním městě vytvořením militantních oddílů, které měly na starosti zajišťování pořádku ve městě. Když se roku 1863 vydal šógun do Kjóta, byl vytvořen oddíl *róšigumi* (浪士組 – jednotky *róninů*), skládající se nejen z *róninů*, ale také žáků z šermířských škol z Eda a okolí, kteří nebyli samuraji. Oddíl měl za úkol chránit šóguna při návštěvě v hlavním městě, avšak většina *róninů* byla věrna císaři a pod vlivem jejich velitele, který sympatizoval s myšlenkami *sonnó džóí*, se vydali z Kjóta zpět do Eda, aby bojovali proti cizincům.⁹⁸ Nicméně několik jedinců zůstalo v Kjótu a jejich úkol se pod vedením Macudairy změnil z ochrany šóguna na udržování pořádku ve městě. Nově vzniklý policejní sbor byl pojmenován *šinsengumi* a zároveň s ním vznikl sbor *mimawarigumi*, složený výhradně ze synů vazalů rodu Tokugawa.⁹⁹

Radikální *šiši*, kteří byli cílem těchto sborů, byli nuceni omezit své aktivity a scházet se tajně. K tomu využívali především hostince, jakým byl i hostinec Ikedaja (池田屋) poblíž centra hlavního města. Když se změnila politická situace v Kjótu a dvůr začala ovládat klika Sacuma-Aizu, *šiši* z Čóšú plánovali zapálení Kjóta a únos císaře. V červnu 1864 *šinsengumi* vypátrali Furutaku Šuntaróa (古高俊太郎), u kterého byly objeveny zbraně a korespondence *šiši* z Čóšú. Furataka byl zajat a vyslýchán, díky čemuž se sbor dozvěděl o plánu zapálit Kjóto a místu schůzek *šiši*. V reakci na tuto informaci *šinsengumi* podnikly nájezd na hostinec Ikedaja. Nájezd trval přibližně dvě hodiny, přičemž 7 *šiši* bylo zabito a 23 zatčeno.¹⁰⁰

Krvavým bojem, o kterém se brzy povíдалo v celém městě, získali členové *šinsengumi* prestiž u šógunátní administrativy. Výsledkem nájezdu bylo zmaření plánu založit požár ve městě, takže *šinsengumi* jej nepochybně ochránili. Nicméně jedním z důsledků byl i odvetný

⁹⁸ Shinsengumi. *Samurai Archives* [online]. [cit. 16. 4. 2020]. Dostupné z: <https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Shinsengumi>

⁹⁹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 138.

¹⁰⁰ Shinsengumi. *Samurai Archives*.

útok na císařský palác (viz 3.2 Incident u brány Hamaguri a první trestné tažení proti Čóšú), během kterého byla část Kjóta spálena. Díky zmaření plánovaného únosu císaře *šiši* z Čóšú lze usuzovat, že tím byla zdržena restaurace císařské moci ve prospěch šógunátu, který získal čas a udržel císařský dvůr pod svou kontrolou. Nicméně jako silnější argument se nabízí skutečnost, že tento incident naopak průběh *bakumacu* a cestu k restauraci císařské moci urychlil. Dalo by se říct, že incident odstartoval sérii odvetných útoků, počínaje útokem na císařský palác až po druhé trestné tažení proti Čóšú (viz 3.4 Druhé trestné tažení proti Čóšú), po kterém následně aliance knížectví Sacumy a Čóšú a další knížectví jako nově zformovaná císařská armáda zaútočila na jednotky *bakufu* (viz 3.5 Bitva u Toby a Fušimi a restaurace císařské moci) a svrhla šógunát.

3.3 Incident u brány Hamaguri a první trestné tažení proti Čóšú

Po vydání ediktu *džói čokumei* v březnu roku 1863 bylo knížectví Čóšú pevně rozhodnuto s cizinci bojovat. V květnu téhož roku kníže Móri Takačika nařídil ostřelovat lodě západních mocností projíždějící průlivem Šimonoseki, který se nachází mezi nejzápadnějším cípem ostrova Honšú a ostrovem Kjúšú.¹⁰¹ Ostřelování lodí z Čóšú rozhněvalo západní mocnosti a ještě téhož roku proběhla odvěta z americké strany, kdy byly potopeny lodě Čóšú.¹⁰² O několik dní později k pobřeží Čóšú připlula i francouzská flotila, která zničila jejich pobřežní opevnění.¹⁰³ Porážka přinesla nestabilitu uvnitř vedení knížectví a oslabení jeho vlivu u dvora.

Dočasného oslabení Čóšú využilo knížectví Sacuma, které se obávalo narůstajícího vlivu Čóšú u dvora¹⁰⁴. Ještě krátce po ostřelování lodí západních mocností mělo Čóšú u dvora takový vliv, že nedovolilo samurajům ze Sacumy vstoupit na jednání císařského dvora. Šimazu Hisamicu tedy vyjednal spojení s prošógunátním knížectvím Aizu. Spojené síly Sacuma-Aizu v noci na 18. srpna 1863 obsadily důležité brány u císařského paláce a vyhnaly z Kjóta oslabené jednotky Čóšú a několik dvořanů sympatizujících s hnutím *sonnó džói*. Jejich spojenci u dvora pak tento krok urychleně odsouhlasili, čímž Sacuma a Aizu získala kontrolu nad dvorem a Čóšú se dostalo do politické izolace. Zároveň klesl vliv radikálních *šiši* a došlo k úspěšnému uklidnění situace v hlavním městě.¹⁰⁵

¹⁰¹ JANSEN. The Meiji Restoration in JANSEN. *The Cambridge history of Japan Vol.5*. str. 342.

¹⁰² McLACHLAN, Grant. *Sparrow: A Chronicle of Defiance: An Epic Account of the Sparrows – Battle of Britain Gunners Who Defended Timor as Part of Sparrow Force in 1942*. Klaut, 2012. str. 556-557.

¹⁰³ REISCHAUER a CRAIG. str. 132.

¹⁰⁴ RAVINA. str. 113.

¹⁰⁵ Tamtéž. str. 114.

Šiši z Čóšú, kteří v té době působili v Kjótu, omezili své aktivity a scházeli se v ústraní, kde plánovali odvetu proti alianci Sacuma-Aizu. V červnu roku 1864 se sešli šiši z Čóšú a Tosa v hostinci Ikedaja, kde plánovali během noci zapálit Kjóto a v nastalém chaosu unést císaře Kómeie, kterého by eskortovali do knížectví Čóšú. Furutaka Šuntaró, šiši spolupracující s loajalisty z Čóšú, tento plán vypracoval, když byl zadržen a vyslýchán policejním sborem *šinsengumi*. Sbor v reakci na tyto informace ihned na hostinec podnikl nájezd a spiknutí překazil (viz 3.2 Ikedaja).

Čóšú na tento útok bezprostředně reagovalo a otevřeně se připravovalo na boj. V červnu 1864 knížectví vyslalo své jednotky do Kjóta, aby převzaly kontrolu nad městem a císařským palácem zpět.¹⁰⁶ Mobilizace Čóšú upoutala pozornost Sacumy a Aizu, a proto byly stráže u císařského paláce posíleny. Hlavní obrannou sílu tvořily jednotky obou knížectví, nicméně obrany paláce se účastnily i další rody, mezi nimiž byly například i tokugawské vedlejší rody z Kii či Mita. Zástupci Čóšú vyslali poselství ke dvoru, aby deklarovali svou oddanost císaři a sdělili svůj plán setrvat v Kjótu, vyšetřit incident v hostinci Ikedaja a vrátit zpět do pozice u dvora dvořany, kteří byli při převratu 18. srpna 1863 vyhnáni. Císařský dvůr vydal prohlášení, že se jednotky Čóšú musí do 19. července stáhnout a opustit Kjóto, neboť jejich plán je v rozporu s vůlí císaře.¹⁰⁷ Jednotky obránců, které byly v plné vojenské pohotovosti, měly mnohonásobnou převahu a podporu císařského dvora. Čóšú se rozhodlo i přes tyto značné nevýhody zahájit útok. Jednotky Čóšú se ráno 19. července začaly stahovat z periferie Kjóta k paláci. Sřety proběhly u několika bran císařského paláce, kde jednotky Sacumy a Aizu hladce porazily útočící Čóšú. Útočníkům se podařilo prolomit obranu Aizu pouze u brány Hamaguri¹⁰⁸, avšak posily z klanu Sacuma dorazily dříve, než mohly jednotky Čóšú proniknout hlouběji do paláce, a úspěšně vyhnaly útočníky z Kjóta.¹⁰⁹ Boje netrvaly příliš dlouho, avšak útočníci při svém ústupu zpět zakládali požáry, které zničily velkou část města.

Po nezdařeném převratu se Čóšú ocitlo v ještě horší pozici než dříve. Nejen, že utrpělo další porážku, ale zároveň císařský dvůr, kterému prohlásilo oddanost, byl tímto útokem rozhořčen a označil knížectví za nepřítel císařství. Saigó Takamori, který vedl obránce ze Sacumy, označil počínání Čóšú za akt velezrady, protože namířilo svá děla na císařský palác.¹¹⁰ Krátce nato císařský dvůr nařídil šógunátu potrestat Čóšú a ten tedy do tohoto knížectví vyslal

¹⁰⁶ RAVINA. str. 116.

¹⁰⁷ HILLSBOROUGH. str. 89.

¹⁰⁸ Podle této brány se incident často nazývá Incident u brány Hamaguri. Anglicky a japonsky psané zdroje též často uvádí označení Incident u Zakázané brány (*Forbidden Gate Incident*, *Kinmon no hen* 禁門の變).

¹⁰⁹ RAVINA. str. 117.

¹¹⁰ Tamtéž. str. 117.

trestné tažení, které Saigó horlivě podporoval. V září 1864 navíc znovu zaútočily západní mocnosti u průlivu Šimonoseki. Spojená flotila Velké Británie, Francie, Nizozemska a Spojených států zaútočila na pobřeží Čóšů ještě předtím, než vyrazila výprava šógunátu. Flotila západních zemí Čóšů snadno porazila a zničila jejich pobřežní opevnění.¹¹¹ Ravina zmiňuje¹¹², že Saigó byl počínáním Čóšů velmi znechucen. Několik měsíců dříve nechtěl na Čóšů útočit, když bylo pod útokem západních mocností, ale tentokrát litoval, že nestihl zaútočit dříve než západní mocnosti. Avšak šógunát byl pomalejší a přípravy na tažení trvaly několik měsíců. Saigó se v době příprav prostřednictvím Sakamota Rjómy setkal s Kacuem Kaišúem. Jejich debata o spolupráci knížat měla velký vliv na jeho představu o budoucnosti Japonska a vývoj událostí v závěrečné fázi *bakumacu*.¹¹³

Saigó, který v tažení velel největší vojenské jednotce, se po setkání s Kacuem zaměřil na nový cíl – vytvoření pevné aliance prominentních knížat, která by čelila Západu. Přestože neustoupil od myšlenky, že je nutné Čóšů potrestat, již to nevnímal jako přínosné pro Sacumu. Setkal se tedy s Tokugawou Jošikacuem (徳川慶勝), který byl velitelem tažení, aby s ním projednal strategii. Samotný Jošikacu chtěl, aby mělo tažení rychlý průběh, a proto byl velmi nakloněn Saigóovu návrhu na zmírněné podmínky pro kapitulaci Čóšů. Ty zahrnovaly popravu strůjců a velitelů útoku na císařský palác a vydání pěti dvořanů, kteří se po převratu z 18. srpna 1863 ukrývali v Čóšů. Jak píše Ravina¹¹⁴, Saigó chtěl Čóšů spravedlivě potrestat, nikoli je zničit. Setkal se tedy s Kicukawou Kenmocuem (吉川監物), knížetem z Iwakuni, podružného knížectví Čóšů, kterému vysvětlil podmínky kapitulace v naději, že získá jeho podporu v přesvědčování radikálnějších vůdců z Čóšů. Jeho plán se vydařil a vyjednávání, kterého se účastnil i Nakaoka Šintaró, přestože v Čóšů vypukla občanská válka, bylo úspěšné a podmínky kapitulace byly splněny. Tažení bylo neprodleně ukončeno a armády opustily území Čóšů.

Průběh tažení mohl výrazně ovlivnit revoluci Meidži a změnit historii Japonska. Pohotovější reakce šógunátu by znamenala vojenský konflikt s Čóšů, který knížectví nemohlo vyhrát. Po porážce by byly, bez nutnosti vyjednávat o podmínkách kapitulace, na poražené knížectví uvaleny vysoké sankce, které by jej oslabily natolik, že by již pro šógunát nepředstavovalo hrozbu. Tím by se posílila pozice šógunátu. Zároveň si Saigó zřejmě

¹¹¹ V důsledku prohry japonské strany požadovaly západní mocnosti zaplacení odškodnění, které si šógunát nemohl dovolit. Proto byl nakonec pod tlakem přinucen pro mezinárodní obchod otevřít přístav Hjógo a snížit celní sazby na 5 %.

¹¹² RAVINA. str. 117.

¹¹³ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 192.

¹¹⁴ RAVINA. str. 120.

uvědomoval, že kdyby bylo Čóšú, jakožto nepřítel šógunátu zničeno, Sacuma by se nejspíš stala dalším cílem útoku, jelikož byla pro šógunát druhou největší hrozbou.

3.4 Druhé trestné tažení proti Čóšú

Již krátce po prvním trestném tažení proti Čóšú, které skončilo *de facto* vítězstvím šógunátu, se začala ozývat některá konzervativní knížata, která nebyla spokojena a požadovala důslednější trest. Pod nátlakem těchto knížat šógunát roku 1865 rozhodl, že dále požaduje snížení výnosu knížectví o 100 000 *koku*¹¹⁵, odstoupení a přesídlení knížete Čóšú – Móriho Takačiky – a jeho syna do Eda.¹¹⁶ Čóšú těmto požadavkům nehodlalo dostát, což nakonec přinutilo šógunát vyhlásit druhé trestné tažení, které proběhlo roku 1866. Svým jednáním v otázce potrestání Čóšú na sebe šógunát přivolal nedůvěru a pochybnosti, které vedly mnoho knížectví k odmítnutí připojení svých vojsk k trestné výpravě. Mezi nimi byla i Sacuma, která v lednu 1866 zároveň podepsala s Čóšú dohodu o vzájemné pomoci. Tato dohoda se také stala dalším z kroků vedoucích k alianci *Saččó dómei* v březnu 1866.¹¹⁷

Díky občanské válce, která v Čóšú vypukla během první trestné výpravy, se dostali k vládě v Čóšú militantní radikálové ovlivnění hnutím *sonnó džói*, kteří zvítězili nad konzervativci. Tito radikálové zároveň zaujali nový postoj vůči národní politické scéně a hnutí *sonnó džói* vykryštovalo do podoby hnutí *tó baku* (討幕 – svrhnout *bakufu*).¹¹⁸ Vysoce motivované a moderně vyzbrojené jednotky Čóšú byly tedy více než připraveny odpovědět na hrozbu šógunátních vojsk.

Šógunát se od počátku vyhlášení výpravy potýkal s problémy. Musel se spoléhat především na konzervativní knížata a vazaly *hatamoto*. Ti sice poskytli své jednotky, avšak byli nejistí a neochotní v otázce samotného útoku a doufali, že se Čóšú podvolí požadavkům, když uvidí sílu šógunátní armády. Navíc rostoucí náklady na udržení po dlouhou dobu nehybné armády donutily šógunát k půjčkám a dále podkopaly jeho autoritu.¹¹⁹ Pro povzbuzení morálky armády se velitelem tažení stal šógun Iemoči. Armáda *bakufu* shromážděná v Ósace nakonec v červenci 1866 napadla jednotky Čóšú na čtyřech frontách, avšak na žádné neměla velký úspěch.¹²⁰ Jednotky Čóšú sice byly v početní nevýhodě, ale kromě vysoké motivace k boji proti

¹¹⁵ Jednotka míry, která se používala k určení výnosu rýže jednotlivým knížectvím.

¹¹⁶ RAVINA. str. 127.

¹¹⁷ Tamtéž. str. 128.

¹¹⁸ CRAIG, Albert. The Restoration Movement in Choshu. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 1959, Vol. 18, No. 2, 187–197 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2941681> str. 197.

¹¹⁹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 233–235.

¹²⁰ RAVINA. str. 129.

bakufu disponovaly moderními zbraněmi a strategiemi.¹²¹ Jednotky *bakufu* byly brzy poraženy a přinuceny ustoupit.

Tažení bylo pro šógunát finančně vysilující a ukázalo se být chybou, která urychlila jeho zhroucení. Během tažení navíc v Ósace náhle zemřel šógun Iemoči bez určeného následníka. Regent šóguna, Hitocubaši Jošinobu, který byl navržen na post šóguna, se zdráháním na návrh přistoupil. Přijal jméno Tokugawa Jošinobu a stal se tak 15. a zároveň posledním šógunem Tokugawa. Jošinobu si ve světle neúspěšných bojů uvědomoval, že je třeba reformovat a modernizovat nejen armádu, ale i vládní aparát. Vyjednal příměří s Čóšú a ukončil tažení, navázal vztahy se zahraničím a s pomocí Francouzů začal s rozsáhlými reformami.¹²²

3.5 Restaurace císařské moci a bitva u Toby a Fušimi

Po výpravě proti Čóšú se na politické scéně událo mnoho a Tokugawovi Jošinobuovi, který byl ke konci roku 1866 císařem oficiálně jmenován šógunem, se podařilo stabilizovat pozici šógunátu u dvora.¹²³ Tím byly narušeny plány zástupců aliance *Saččó*, kteří chtěli využít nejistého postavení šógunátu a zaútočit. Nicméně, když císař Kómei náhle zemřel a na trůn v lednu 1867 nastoupil jeho patnáctiletý syn Mucuhito¹²⁴, Saigó Takamori a jeho spojenci neváhali a začali jednat.¹²⁵

Gotó Šódžiró (後藤象二郎), žák reformátora Jošidy Tójóa a samuraj z Tosity pověřený reformováním knížectví, se roku 1867 setkal se Sakamotem. Oba muži sdíleli podobné myšlenky ohledně expanze námořnictva i spolupráce mezi knížectvími.¹²⁶ Sakamoto a Gotó brzy vytvořili návrh na spojenectví Tosity a Sacumy. S tímto návrhem dále pracovali zástupci obou knížectví a po jednání v červnu 1867 vznikla aliance Tosa-Sacuma, založená na restauraci císařské moci a svržení *bakufu*.¹²⁷ Tato aliance pro představitele *Saččó* znamenala další podporu v boji proti šógunátu, který neodvratně chystali.

V létě 1867 šógun svolal knížata ze Sacumy, Tosity, Uwadžimy a Ečizenu¹²⁸, se kterými chtěl řešit, jak naložit s Čóšú a otázku otevření přístavu Hjógo. Setkání ovšem ukázalo, že tato knížata, jež původně zastávala myšlenku *kóbu gattai*, která ve své podstatě podporovala i vládu

¹²¹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 234.

¹²² KIM Min-kyu. str. 220.

¹²³ RAVINA. str. 134.

¹²⁴ Později známý svým posmrtným jménem Meidži.

¹²⁵ RAVINA. str. 136.

¹²⁶ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 265.

¹²⁷ RAVINA. str. 141.

¹²⁸ 4 z 5 velkých knížat, Móri z Čóšú je tím 5.

šógunátu, nyní byla postupem *bakufu* znepokojena a namísto toho zastávala myšlenku sjednocení země pod císařskou vládou.¹²⁹ Saigó Takamori a Ókubo Tošimiči¹³⁰ (大久保利通) se pokusili využít setkání velkých knížat a skrze knížete Sacumy Šimazua Hisamicua usilovali o milost od císařského dvora pro Čóšú, jak se zavázali. Schůze mezi knížaty a šógunem nicméně nepřinesla jednotné rozhodnutí a ani plán některých knížat poukázat na šógunovy slabosti a ponížit ho jim nevyšel.¹³¹

V tu dobu se Sakamoto a Gotó plavili z Nagasaki do Kjóta, aby byli co nejbližší současnému politickému dění. Během této cesty Sakamoto načrtl osmibodový plán nové vlády. Ten se stal základem pozdějšího plánu restaurace císařské moci. Plán, který Sakamoto vypracoval na palubě lodi, se nazýval *senčú hassaku* (船中八策 – Osm článků z paluby lodi) a obsahoval tyto body:

- *Politická moc by měla být navrácena císaři a všechny výnosy by měl vydávat císařský dvůr.*
- *Měly by být zřízeny dva zákonodárné orgány – horní a dolní komora – a všechna vládní opatření by měla být rozhodnuta na základě obecného názoru.*
- *Schopní muži z řad bývalých knížat, dvořanů i běžných občanů by měli být jmenováni do tohoto orgánu a bývalé funkce, které ztratily svůj význam, by měly být zrušeny.*
- *Zahraniční otázky by měly být prosazovány na základě regulací, kterých bylo dosaženo všeobecným souhlasem.*
- *Dosavadní zákony a regulace by měly být zrušeny a nahrazeny vhodně zvoleným systémem.*
- *Námořnictvo by mělo být rozšířeno.*
- *Měla by být zřízena císařská stráž na ochranu hlavního města.*
- *Ceny zboží a stříbra by měly být určeny v souladu s cenami v cizích zemích.*¹³²

Sakamoto a Gotó chtěli tímto návrhem zamezit násilnému odstranění *bakufu*, které již bylo v procesu příprav ze strany Čóšú a Sacumy. V Kjótu se jim podařilo přesvědčit zástupce Tosa, že by to měla být právě Tosa, kdo navrhne odstoupení šóguna, aby tím udržela krok se svými silnými spojenci.¹³³ Poté zprostředkovali setkání zástupců Sacumy a Tosa, na kterém se

¹²⁹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 286.

¹³⁰ Vlivný samuraj ze Sacumy, jeden ze *Tří hrdinů Restaurace Meidži* společně se Saigóem a Kidem.

¹³¹ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 292.

¹³² *Sakamoto monjo*, str. 297–298. Cit in: JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 295–296.

¹³³ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 298.

obě knížectví dohodla na další spolupráci v otázce nastolení císařské vlády a uzavřeli dohodu, která vycházela ze Sakamotova náčrtu plánu pro novou vládu. Saigó zároveň souhlasil s Gotóovým návrhem, aby Tosa předložila plán žádající odstoupení šóguna.¹³⁴

Gotó v Tose se svým knížetem Jamaučim Jódóem vyjednal předložení návrhu šógunovi, avšak knížectví Sacuma a Čóšú již připravovaly své jednotky na puč. Zástupci aliance *Saččo* mezitím shromažďovali podporu pro jejich plán v kruzích císařského dvora, nicméně když se zdálo, že dvůr podporuje svrnutí šógunátu, Tokugawa Jošinobu přijal Jamaučiho návrh a odstoupil z postu šóguna. To císařský dvůr 15. října 1867 oficiálně přijal, nicméně nařídil mu dále vykonávat svou funkci.¹³⁵ Tímto krokem se Jošinobu politicky ochránil a Saigó a Ókubo se tím ujistili, že je k odstranění šógunátu opravdu nutné použít vojenskou sílu a pokračovali v přípravách na válku se šógunátem.

9. prosince 1867 mladý císař oficiálně vyhlásil císařský edikt *ósei fukko* (王政復古 – restaurace císařské vlády), kterým byl zrušen šógunát a řada pozic u císařského dvora, které měly být nahrazeny novou politickou strukturou. Mezitím se šógun Jošinobu stáhl z Kjóta do Ósaky, neboť cítil narůstající nátlak ze strany Sacumy a Čóšú, které dále připravovaly své plány na válku s rodem Tokugawa.¹³⁶ Zástupci Sacumy, Tosy, Hirošimy, Ečizenu a Owari se 2. ledna 1868 sešli v rezidenci Iwakury Tomomiho (岩倉具視), kjótského dvořana, kde si vyslechli plány pro nadcházející útok. Druhý den, 3. ledna 1868 se střetly jednotky císařské armády¹³⁷ a jednotky rodu Tokugawa.

První střet se odehrál na jih od Kjóta u města Fušimi a vesnice Toba, kde jednotky císařské armády blokovaly postup jednotek rodu Tokugawa, které se přesouvaly z Ósaky do Kjóta. Císařská armáda byla v početní nevýhodě, nicméně byla lépe vycvičena a vyzbrojena moderními zbraněmi. Velitelé armády rodu Tokugawa nepočítali s konfliktem a ani poté, co byli napadeni, neopětovali palbu okamžitě.¹³⁸ Bitva u Toby a Fušimi trvala tři dny, během kterých se k císařské armádě připojila další knížectví, mnohdy dezertující ze strany bývalého šógunátu. 5. ledna byly jednotky rodu Tokugawa donuceny k ústupu a 6. ledna se stáhly do Ósaky. Tam zdecimované a demoralizované jednotky zjistily, že bývalý šógun Tokugawa

¹³⁴ RAVINA. str. 141–142.

¹³⁵ Tamtéž. str. 145.

¹³⁶ Tamtéž. str. 146–147.

¹³⁷ Kombinovaná síla Sacumy, Čóšú, Tosy, Hirošimy a dalších menších knížectví, bojující za obnovení vlády císaře. Císař začátkem války jmenoval prince Jošiakiho jako velitele armády a poskytl císařský prapor, čímž jednotkám těchto knížectví udělil status císařské armády, což znepokojilo jednotky rodu Tokugawa, které se bojem s touto armádou staly nepřítelem císařství. (Battle of Toba-Fushimi. *Samurai Archives* [online]. [cit. 18. 4. 2020]. Dostupné z: https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Battle_of_Toba-Fushimi).

¹³⁸ Battle of Toba-Fushimi. *Samurai Archives*.

Jošinobu utekl do Eda.¹³⁹ Císařská armáda pokračovala v bojích a postupovala dále na východ do Eda, kde Saigó za císařskou armádu a Kacu Kaišú za rod Tokugawa vyjednali kapitulaci Eda bez nutnosti boje. Rebelující zbytky armády rodu Tokugawa se dále pokoušely vzdorovat postupu císařské armády, avšak i poslední zoufalé zbytky jednotek rodu Tokugawa na ostrově Hokkaidó byly v létě roku 1869 poraženy.¹⁴⁰

Bitvou u Toby a Fušimi vypukla občanská válka, nazývaná Bošin, kterou bylo definitivně ukončeno více než 250 let vojenské vlády rodu Tokugawa a byla obnovena vláda císaře. Politická situace, která nakonec vyústila ve válku, byla výrazně ovlivněna napětím mezi císařskými lojalisty z aliance *Saččó* a přívrženci rodu Tokugawa. I v tomto čase sehrál Sakamoto Rjóma významnou roli, když sepsal svých Osm článků z paluby lodi, které se staly základem spolupráce mezi Tosou a Sacuma a zároveň sloužily jako podklad pro návrh předložený Tokugawovi Jošinobuovi knížetem Jamaučim Jódóem, na základě kterého šógun abdikoval. Samotná aliance *Saččó* pak hrála ústřední roli a bez spojení těchto silných knížectví by byl boj se šógunátem pravděpodobně nemožný.

¹³⁹ RAVINA. str. 152.

¹⁴⁰ JANSEN. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. str. 334.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jak ozbrojené konflikty v období *bakumacu* ovlivnily průběh pádu šógunátu a restauraci císařské moci Meidži. Ze zkoumání přínosu po každém jednotlivém konfliktu není zprvu jasné, v jaké míře ovlivnily přesun moci do rukou císaře. Nicméně v kontextu mnoha na sebe navazujících konfliktů lze říct, že právě skutečnost, že se nejednalo pouze o jednu rozhodující bitvu, mělo za následek úspěšnou restauraci Meidži.

Období posledních patnácti let vlády šógunátu Tokugawa bylo plné politických machinací, nedůvěry, atentátů a bitev. Období, známé jako *bakumacu*, naklonilo misky vah ve prospěch císaře a jeho následovatelů. To však především díky mnoha bitvám, které vykonali muži usilující o návrat moci do rukou císaře.

Jako začátek historických událostí vedoucích k pádu šógunátu Tokugawa se nabízí bitva v Kjótu v červnu 1864, kdy jednotky Čóšú napadly císařský palác s úmyslem unést císaře do knížectví Čóšú, ze kterého by vládl Japonsku (viz 3.3 Incident u brány Hamaguri a první trestné tažení proti Čóšú). Avšak, dle mého názoru, je nutné se podívat zpět na incident v hostinci Ikedaja (viz 2.2 Incident v hostinci Ikedaja), který přiměl knížectví Čóšú jednat. Proto popisují incident v hostinci Ikedaja jako začátek série odvetných útoků, které usměrnily vývoj během *bakumacu*. Jak jsem již zmiňoval, zmařením únosu císaře šógunát udržel *status quo* a tudíž i politickou kontrolu. Avšak dopad tohoto nájezdu byl rozsáhlý a měl větší důsledky, než si někteří možná uvědomovali. Tento incident pravděpodobně odstartoval dění, které známe jako svržení šógunátu a restaurace císařské moci, nebo jej přinejmenším urychlil. Odvetné útoky, které poté následovaly, se staly katalyzátorem pro do té doby nemyslitelné aliance a opoziční hnutí, které mělo na svědomí svržení *bakufu* v občanské válce Bošin (viz 3.5 Restaurace císařské moci a bitva u Toby a Fušimi).

Trestné tažení proti Čóšú, které následovalo po útoku jednotek Čóšú na císařský palác roku 1864, sice znamenalo *de facto* vítězství šógunátu proti Čóšú, které bylo centrem opozice *bakufu*, nicméně z dlouhodobého hlediska znamenala pro šógunát spíše prohru. Pokud by šógunát Čóšú rozdrtil, upevnil by svou pozici a moc, nicméně Čóšú bylo díky Saigóovi Takamorimu ze Sacumy umožněno kapitulovat bez vážných ztrát a následků, které by knížectví vážně oslabilo. Saigó si zřejmě uvědomoval, jaké následky by mělo zničení Čóšú, a přestože s ním nesympatizoval, nestál o jeho zničení. Výsledek tažení, lépe řečeno Saigóův přístup k potrestání Čóšú, zároveň umožnil vzniknout změnám ve vztazích mezi Čóšú a Sacumou. Přestože se v tomto bodě stále nedá mluvit o jakékoliv spolupráci či alianci

Sacumy a Čošů, úspěšné vyjednávání bylo klíčovým momentem, který lze považovat za základ budoucí spolupráce.

Pro mnoho konzervativních knížat, která podporovala šógunát, byl výsledek tažení proti Čošů neuspokojivý, a tak vyvíjela na šógunát tlak, aby bylo Čošů potrestáno více. To přimělo šógunát vyhlásit druhé trestné tažení proti tomuto knížectví (viz 3.4 Druhé trestné tažení proti Čošů). Podle mého názoru se toto tažení stalo pro šógunát osudovým. Rozhodnutí šógunátu u mnoha knížat vyvolalo nedůvěru a pochybnosti. Samotná výprava byla pro šógunát tak finančně náročná, že si musel půjčovat od obchodníků, aby svou prohrávající armádu udržel, což dále ubralo na jeho prestiži a důvěryhodnosti. Prohra v bojích byla navíc umocněna smrtí šóguna a šógunát se tak dostal do nejhorší pozice z celého období *bakumacu*.

Nový šógun Tokugawa Jošinobu, který byl politicky zdatný, sice odvrátil okamžitý pád *bakufu*, nicméně následky druhého tažení přetrvávaly a jednotlivá knížectví se stavěla do opozice proti šógunátu. V té době již oficiálně stvrzená aliance *Saččó* (viz 2.4 *Saččó dómei*) připravovala útok na šógunát a snažila se získat spojence z dalších knížectví a v kruzích císařského dvora. Aliance mezi Tosou a Sacumou (viz 3.5 Restaurace císařské moci a bitva u Toby a Fušimi) dodala ambiciózním mužům se *Saččó* jistotu. Po vydání císařského ediktu o restauraci císařské moci zaútočila v lednu 1868 aliance *Saččó* společně s dalšími knížectvími na jednotky rodu Tokugawa a přívrženců zaniklého šógunátu.

Občanská válka Bošin, která byla tímto útokem rozpoutána, měla zpočátku nejasný konec. Přestože byly jednotky rodu Tokugawa špatně vybavené a vycvičené, počtem převyšovaly jednotky císařské armády. Následky mnoha konfliktů, které se během *bakumacu* udály, především pak poslední tažení proti Čošů, které možná bylo největší chybou šógunátu, změnily vývoj války. Počinání šógunátu vyvolalo nedůvěru a odpor dokonce mezi jeho loajálními vazaly a neutrálními knížaty, jež by mu za normálních okolností byli věrní. Přestože zpočátku války Bošin připojili své jednotky na stranu rodu Tokugawa, brzy přeběhli na stranu císařské armády a pomohli tak porazit rod Tokugawa. Samotná válka Bošin pak svým výsledkem umožnila relativně hladký přechod moci do rukou císaře, čímž byla dokonána restaurace Meidži.

Lze pouze usuzovat, jak a kdy by skončil šógunát Tokugawa, kdyby nebyl ve válce Bošin poražen. Tokugawa Jošinobu sice prokazoval svou politickou zručnost a povedlo se mu během krátké chvíle přinejmenším stabilizovat postavení šógunátu po nevydařeném trestném tažení proti Čošů, avšak zda by svou moc udržel, není jasné.

Seznam použité literatury:

Battle of Toba-Fushimi. *Samurai Archives* [online]. [cit. 18. 4. 2020]. Dostupné z: https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Battle_of_Toba-Fushimi

CRAIG, Albert M. *Chōshū in the Meiji restoration*. Lanham, Lexington Books, 2000. ISBN 0739101935

CRAIG, Albert. The Restoration Movement in Choshu. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 1959, Vol. 18, No. 2, 187–197 [cit. 14. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2941681>

FRALEIGH, Matthew. Songs of the Righteous Spirit: Men of High Purpose and Their Chinese Poetry in Modern Japan. *Harvard Journal of Asiatic Studies* [online]. Brandeis University. 2009, Vol. 69, No. 1, 109–171. [cit. 10. 4. 2020]. DOI: 10.1353/jas.0.0004

HILLSBOROUGH, Romulus. *Šinsengumi. Šōgunovy poslední samurajské jednotky*. Praha: FIGHTERS PUBLICATIONS, 2011. 206. ISBN 978-80-86977-24-9.

Ikedaya Affair. *Samurai Archives* [online]. [cit. 18. 12. 2019]. Dostupné z: https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Ikedaya_Affair

JANSEN, Marius B. *Sakamoto Ryōma and the Meiji Restoration*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1961. ISBN 978-0231101738.

JANSEN, Marius B. *The making of modern Japan*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2002. ISBN 0-674-00991-6.

JANSEN, Marius B. The Meiji Restoration in JANSEN, Marius B. *The Cambridge history of Japan Vol.5*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 0-521-22356-3.

KIM Min-kyu. Sonnō Jōi: The Leaps in Logic in the Modern Japanese Political Scene. *Sungkyun Journal of East Asian Studies* [online]. Sungkyunkwan University, The Academy of East Asian Studies. 2003. Vol. 3, No. 1, 209–237. [cit. 10. 4. 2020]. Dostupné z:

<https://www.semanticscholar.org/paper/Sonn%C3%B4-J%C3%B4i%3A-The-Leaps-in-Logic-in-the-Modern-Scene-Min-kyu/41d9bec1c1b01a34badd84e79b2d0d51c0eb25e3>

KOSCHMANN, J. Victor. *The Mito Ideology: Discourse, Reform, and Insurrection in Late Tokugawa Japan, 1790–1864*. University of California Press, 1987. ISBN 0-520-05768-6.

McLACHLAN, Grant. *Sparrow: A Chronicle of Defiance: An Epic Account of the Sparrows – Battle of Britain Gunners Who Defended Timor as Part of Sparrow Force in 1942*. New Zealand: Klaut, 2012. ISBN 978-0-473-26116-0.

PEREZ, Louis G. *Japan at war: an encyclopedia*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, 2013. ISBN 978-159884-741-3.

RAVINA, Mark. *The last samurai: the life and battles of Saigō Takamori*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2004. ISBN 0-471-08970-2.

REISCHAUER, Edwin O. a Albert M. CRAIG. *Dějiny Japonska*. Přel. D. Labus a J. Sýkora. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. Dějiny států. ISBN 80-7106-391-6.

Sakamoto Ryoma. *Samurai Archives* [online]. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z:

https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Sakamoto_Ryoma

Sakamoto Ryōma: The Samurai Who Dreamed of a Modern Japan. *Nippon.com* [online]. [cit. 6. 4. 2020]. Dostupné z:

<https://www.nippon.com/en/views/b07203/sakamoto-ryoma-the-samurai-who-dreamed-of-a-modern-japan.html>

Shinsengumi. *Samurai Archives* [online]. [cit. 16. 4. 2020]. Dostupné z:

<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Shinsengumi>

Teradaya. *Samurai Archives* [online]. [cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Teradaya>

TOTMAN, Conrad D. From Sakoku to Kaikoku. The Transformation of Foreign-Policy Attitudes, 1853–1868. *Monumenta Nipponica* [online]. Sophia University, 1980, Vol. 35, No. 1, 1–19 [cit. 19. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2384397>

TOTMAN, Conrad D. Fudai Daimyo and the Collapse of the Tokugawa Bakufu. *The Journal of Asian Studies* [online]. Association for Asian Studies, 1975, Vol. 34, No. 3, 581–591 [cit. 21. 10. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2052544>

TOTMAN, Conrad D. *The collapse of the Tokugawa bakufu, 1862–1868*. Honolulu: University Press of Hawaii, 1980. ISBN 0-8248-0614-X.

VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Svoboda, 1986. Členská knihnice (Svoboda). ISBN 25-088-86.